

А. С. ПОЛТОРАК, Е. П. ГНАТЕНКО
г. Николаев

АНАЛИЗ НАЛОГОВЫХ ПОСТУПЛЕНИЙ В СТРУКТУРЕ ДОХОДОВ СВОДНОГО БЮДЖЕТА УКРАИНЫ

В статье проанализирован удельный вес налоговых поступлений в структуре доходной части сводного бюджета Украины. Выделены причины и тенденции изменения удельного веса основных видов налогов в структуре доходов сводного бюджета Украины за период 2008–2014 гг. Определены возможные ориентиры реформирования системы налогообложения в Украине с учетом международного опыта, в т. ч. корректировка механизма администрирования налога на доходы физических лиц по депозитам путем применения дифференцированного подхода к установлению ставок налога согласно объема дохода.

Ключевые слова: налог, сбор, налоговые поступления, доходы сводного бюджета, налоговая реформа.

Стаття надійшла до редколегії 26.10.2015

УДК 330.341.1 (477)

Т. М. ПОЛЯНЧИЧ

tpinfo3@gmail.com

м. Львів

І. Б. ФЕДИШИН

ira.fedyshyn@gmail.com

м. Тернопіль

Я. В. ПИЛИП'ЮК

voyakh@yahoo.com

м. Львів

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті здійснено аналіз сучасного стану фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні. Розглянуто трансфер технологій як важливу складову інноваційного процесу. Досліджено вплив інновацій на рівень конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Проведено діагностику динаміки кількості придбаних нових технологій та переданих технологій промисловими підприємствами в Україні та за її межі, а також аналіз загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності. Запропоновано шляхи підвищення ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, конкурентоспроможність, трансфер технологій, фінансове забезпечення.

Інноваційний розвиток є одним із головних факторів підвищення рівня конкурентоспроможності економіки, тому створення сприятливих умов для підвищення активності реалізації інновацій на вітчизняних підприємствах набуває все більшого значення. На сьогоднішній день інноваційний, а не сировинний напрямок розвитку, є основою міжнародної економіки. У провідних державах за

рахунок інноваційної діяльності створюється до 90% приросту ВВП [8].

Позиції інноваційно-орієнтованих галузей значно послаблює дефіцит фінансових ресурсів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання покращення фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств.

Значний внесок у дослідження проблеми фінансового забезпечення інноваційного роз-

витку зроблено такими вченими-економістами: як М. П. Волковим [2], М. В. Гусятинським [3], М. І. Крупкою [5], П. П. Микитюком [6], Й. Шумпетером [11]. Питання забезпечення конкурентоспроможності та інноваційної діяльності підприємств знайшли своє відображення в багатьох роботах вітчизняних та зарубіжних економістів, зокрема у працях М. Портера [9], Л. Балабанової [1] та інших. В той же час, незважаючи на значну кількість досліджень щодо фінансового забезпечення інноваційної діяльності, окремі аспекти досліджуваної проблематики, зокрема питання трансферу технологій, потребують подальшого вивчення.

Метою статті є здійснення аналізу фінансування інноваційної діяльності в Україні, визначення впливу інновацій на конкурентоспроможність вітчизняних підприємств, та розгляду трансферу технологій як складової інноваційного процесу.

Інноваційна діяльність є основою розвитку високо розвинутих країн світу, адже при ефективному використанні ресурсів можна досягнути значних економічних результатів.

Підвищення активності інноваційної діяльності вітчизняних підприємств є однією з головних передумов стабільності та сталого розвитку економіки.

Слід зазначити, що на досить низькому рівні є інноваційна активність промислових підприємств України, що в свою чергу впливає на якість та конкурентоспроможність продукції. В інноваційній сфері є певне протиріччя: Україна має високий науково-технологічний потенціал, однак, наявна структура економіки і механізми господарювання цей потенціал не здатні ефективно використовувати. Необхідно ефективно використовувати наявний інтелектуальний та науковий потенціал економіки для створення якісної інноваційної продукції (ноу-хау) та нових технологій.

Таким чином, успішність діяльності вітчизняних підприємств залежить від використання передових технологій, а конкурентоспроможність продукції – від відповідності технічного рівня. Відтак важливою складовою інноваційного процесу є трансфер технологій, інжиніринг, консалтинг та впровадження інновацій самим розробником.

Відповідно до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» трансфер технологій – це передача технології, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових. Об'єктом технології є наукові та науково-прикладні результати, об'єкти права інтелектуальної власності (зокрема, винаходи, корисні моделі, твори наукового, технічного характеру, комп'ютерні програми, комерційні таємниці), ноу-хау, в яких відображено перелік, строки, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг [4].

Фахівці материнських організацій, таких як науково-дослідні установи чи ВНЗ, що спеціалізуються на науково-технічних і технологічних питаннях, в більшості випадків не в змозі відповісти на багато питань управлінського або маркетингового характеру, що виникають перед малим підприємництвом. За кордоном для вирішення даної проблеми часто використовується бізнес-консалтинг, як одна із форм підтримки інноваційної діяльності малого підприємництва.

Брак коштів вітчизняних підприємств на впровадження нових технологій призводить до відставання в технологічному плані та знижує їхню конкурентоспроможність на міжнародних ринках.

Так, у 2014 р. промисловими підприємствами придбано 426 нових технологій в Україні, що на 139 од. менше ніж у 2010 р. Також скоротилась кількість придбаних нових технологій за межами України на 25 од. (рис. 1) [7; 10].

У 2014 р. кількість переданих нових технологій становила 36 одиниць, що на 31 одиницю більше, ніж у 2010 р. При цьому 34 технології за формою придбання – результати досліджень та розробок, 2 за формою – продаж устаткування. За межі України у 2014 р. передано 8 технологій, з яких для галузі поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації – 4 нових технологій, виробництво

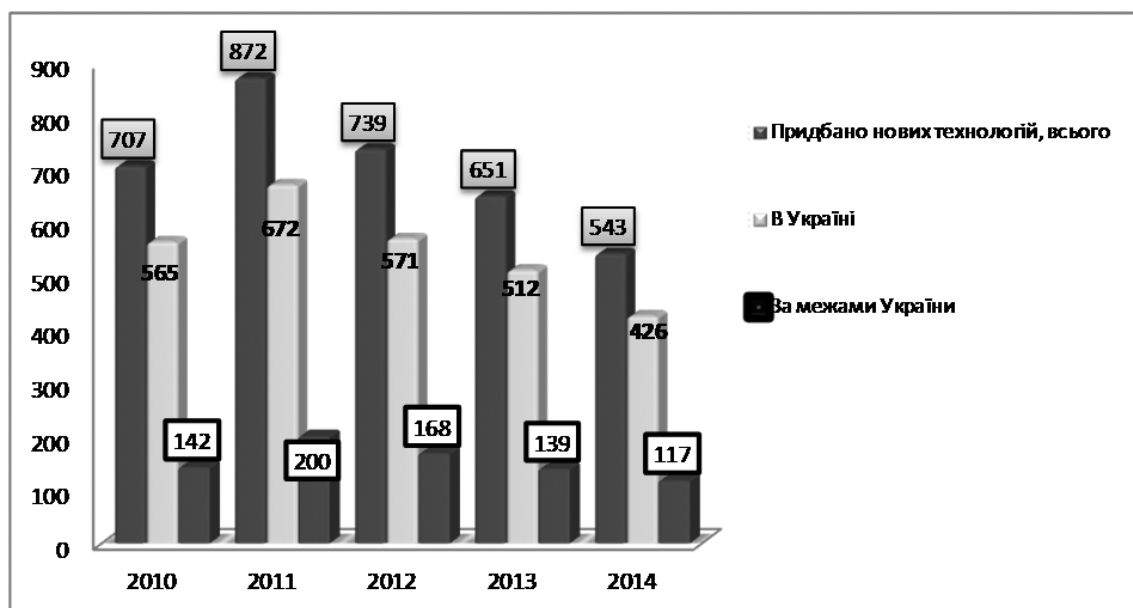

Рис. 1. Динаміка кількості придбаних нових технологій промисловими підприємствами за 2010–2014 рр., од. [7; 10]

харчових продуктів – 2, виробництво інших транспортних засобів – 1, виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції – 1. В Україні у 2014 р. передано 28 нових технологій, з яких 20 припадає на підприємства з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів; на поліграфічну діяльність, тиражування записаної інформації – 7, на виробництво інших транспортних засобів – 1 технологія (рис. 2). [7; 10]

Так як в Україні наука та бізнес слабо взаємодіють, технології нововведень, які широко використовуються за кордоном, зокрема і трансфер технологій, впровадження, інжиніринг, і консалтинг належно не розвиваються, тому перспективні наукові розробки та винаходи часто не комерціалізуються. Визначальними факторами, які гальмують розвиток трансферу технологій є слабкий захист права інтелектуальної власності через прогалини у законодавстві та недостатній розвиток інноваційного ринку.

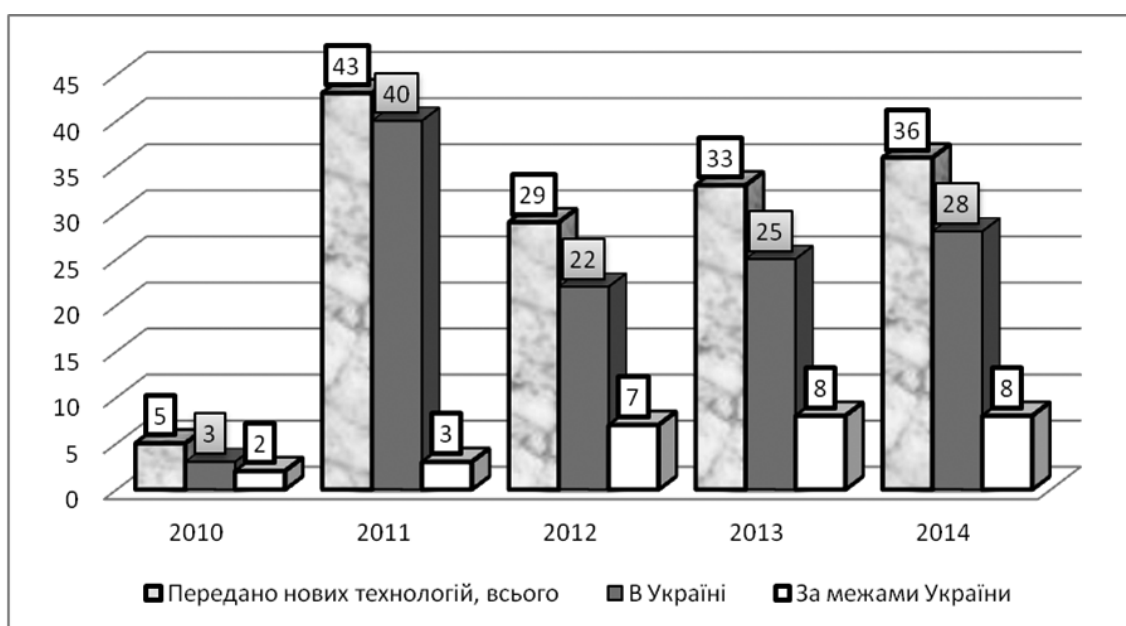

Рис. 2. Динаміка переданих промисловими підприємствами в Україні та за її межі технологій за 2010–2014 рр., од.

До основних джерел фінансування інноваційної діяльності відносять: фінансування за рахунок власних коштів, залучені та позикові кошти, а також використання інших нетрадиційних джерел фінансування (табл. 1).

За результатами аналізу даних таблиці 1 варто зазначити, що:

- 1) основним джерелом фінансування витрат підприємств на інновації в Україні залишаються власні кошти підприємств, частка яких у загальній структурі впродовж 2010–2014 рр. становить 59–85%;

- 2) відбулося скорочення обсягу фінансування інноваційних робіт за рахунок коштів державного бюджету, що становили лише 1–5% протягом 2010–2014 рр. Це свідчить про те, що в Україні майже не здійснюється державна фінансова підтримка інноваційної діяльності підприємств;

- 3) спостерігається низька активність іноземних інвесторів. У 2014 р. зменшилось фінансове забезпечення інноваційної діяльності у зв'язку із економічною нестабільністю і становить 1,8%. У середньому на одне інноваційне підприємство було виділено 0,11 млн грн у 2014 р. [7].

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні [7]

Роки	Загальна сума витрат, млн грн	у тому числі за рахунок коштів, (у% до загального обсягу фінансування)			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
2010	8045,5	59,3	1,1	30,0	9,6
2011	14333,9	52,9	1,0	0,4	45,6
2012	11480,6	63,9	2,0	8,6	25,5
2013	9562,6	72,9	0,3	13,1	13,7
2014	7695,9	85,0	4,5	1,8	8,7

Розподіл загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності за 2010–2014 роки подано в таблиці 2.

Так, у 2014 р. підприємствами витрачено 7695,9 млн грн на інноваційну діяльність, що на 349,6 млн грн менше, ніж у 2010 р.

Упродовж 2010–2014 р., із загального обсягу витрат на інноваційну діяльність, найбільше коштів спрямовано на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення і становить 58–73%. На фінансування внутрішніх науково-дослідних розробок (НДР)

Таблиця 2

Розподіл загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності [7]

Роки	Загальна сума витрат, млн грн	Дослідження і розробки ¹		у тому числі				Придбання нових технологій		Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення		Інші витрати	
				внутрішні НДР		зовнішні НДР							
		млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
2010	8045,5	996,4	12,4	818,5	10,2	177,9	2,2	141,6	1,8	5051,7	62,7	1855,8	23,1
2011	14333,9	1079,9	7,5	833,3	5,8	246,6	1,7	324,7	2,3	10489,1	73,2	2440,2	17,0
2012	11480,6	1196,3	10,4	965,2	8,4	231,1	2,0	47,0	0,4	8051,8	70,1	2185,5	19,0
2013	9562,6	1638,5	17,1	1312,1	13,7	326,4	3,4	87,0	0,9	5546,3	58,0	2290,9	24,0
2014	7695,9	1754,6	22,8	1221,5	15,9	533,1	6,9	47,2	0,6	5115,3	66,5	778,8	10,1

витрачено 1221,5 млн грн у 2014 р., що на 403 млн грн більше ніж у 2010 р. Витрати на зовнішні НДР зросли на 4,7%. На придбання нових технологій у 2014 р. витрачено лише 0,6% із загального обсягу витрат [7].

Структуру витрат за напрямками інноваційної діяльності за досліджуваний період відображено на рис. 3.

Таким чином, одними із найважливіших причин, що стримують інноваційний розвиток в Україні є недостатнє фінансове забезпечення інноваційної діяльності та неефективна інноваційна політика держави.

Для підвищення ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку необхідно здійснити такі заходи:

1. Створити необхідні умови для інноваційної діяльності, тобто сприятливий інвестиційний клімат, який забезпечить залучення як іноземних, так і вітчизняних інвесторів. Це в першу чергу – стабілізація економічної та політичної ситуації, адже інвестори мають тенденцію покидати ринки з нестабільною економікою та внутрішніми конфліктами. А також необхідно провести реформу податкової системи та удосконалити нормативно-правову базу (особливо в частині захисту прав інтелектуальної власності).

2. Використовувати окремі форми підтримки інноваційної діяльності (податкове та фінансове стимулювання), такі як: податкові

пільги щодо стимулювання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, податкові канікули, інвестування коштів у розвиток інноваційної інфраструктури, фінансування малих інноваційних фірм на конкурсних засадах та ін. Оскільки інновації вимагають значних фінансових ресурсів, необхідно визначити механізм адекватного фінансування інноваційної діяльності підприємств.

3. Вирішити проблеми в інноваційній сфері щодо неефективного та нецільового використання фінансових ресурсів, щодо складності комерціалізації результатів інноваційної діяльності та ін.

4. Необхідно спрямувати бюджетне фінансування у найважливіші науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи, що відповідають пріоритетним напрямкам; здійснити придбання сучасного обладнання та ліцензій, необхідних для виконання стратегічних програм.

5. Організувати процес трансферу технологій шляхом створення науково-дослідницьких центрів, які б надавали послуги у сфері трансферу технологій.

6. Ефективніше використовувати наявний інтелектуальний та науковий потенціал країни шляхом створення стимулів для наукових працівників підприємств та налагодження тіснішої співпраці науковців та підприємців в інноваційній сфері.

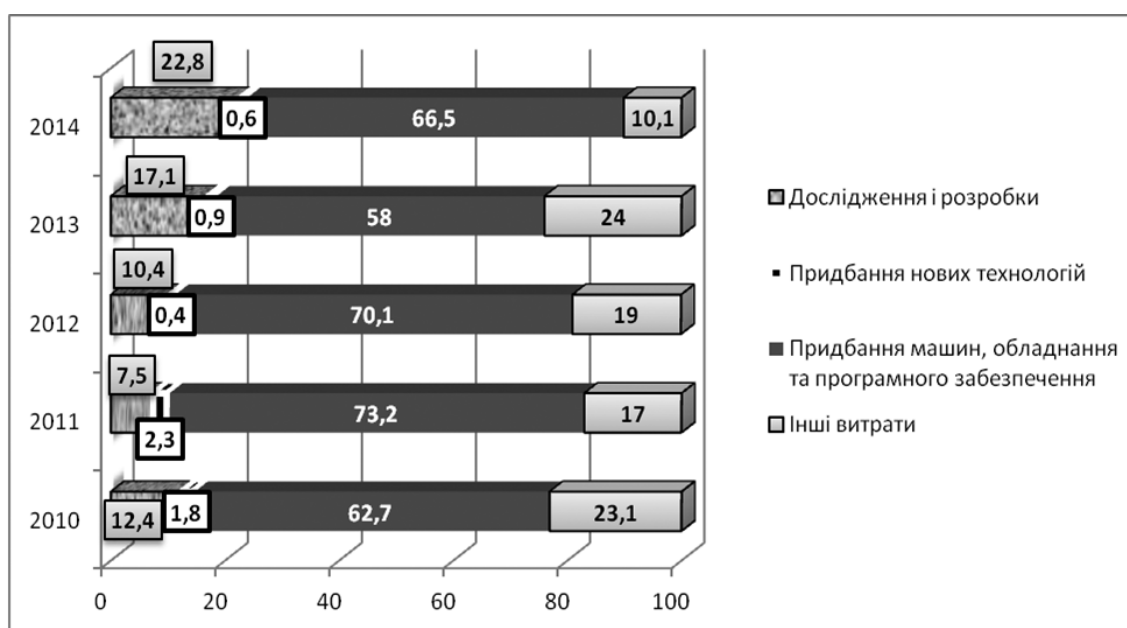

Рис. 3. Розподіл загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності упродовж 2010–2014 рр., % [7]

В умовах обмеженості фінансових ресурсів доцільним є залучення різних недержавних джерел фінансування. Вважаємо, що в даний час такий поширений метод фінансування як банківський кредит не є настільки актуальним, а варто більше використовувати нетрадиційні джерела, а саме: форфейтинг, франчайзинг, венчурне фінансування.

Статистичні дані свідчать про скорочення загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності у період 2010–2014 рр. На нашу думку, це відбулося, в основному, через зменшення інвестиційної і внутрішньої домінантності економічного розвитку, що спровокувало відтік інвестицій у інноваційну сферу та замороження іноземними компаніями інноваційних проектів. У цьому контексті можна зробити висновок, що швидко втрачаються можливості розвивати та використовувати інноваційний потенціал, належним чином розгортати інноваційні дослідження, оперативно впроваджувати їх результати у практику, реагувати на світові науково-технологічні досягнення. Без активізації інноваційної діяльності та без її належного фінансового забезпечення не відбудеться модернізація економіки, що, в свою чергу, стримуватиме економічний розвиток держави та знижуватиме рівень конкурентоспроможності підприємств. Економічні труднощі вітчизняних підприємств не дозволяють їм здійснювати активну інноваційну політику на належному рівні, що відображається на їх конкурентоспроможності.

Вважаємо, що трансфер технологій сприятиме конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Втілення запропонованих заходів підвищить ефективність фінансового забезпечення інноваційного розвитку України, забезпечить залучення інвестицій в іннова-

ційну сферу. Перспективою подальших досліджень з цього напрямку є пошук шляхів нарощення фінансового потенціалу інноваційного розвитку України.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л. В. Стратегічне маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств : навчальний посібник / Л. В. Балабанова, В. В. Холод. — К. : Професіонал, 2006. — 363 с.
2. Волков О. І. Економіка та організація інноваційної діяльності / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан. — 3-є вид. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 662 с.
3. Гусятинський М. В. Про державне регулювання розвитку інноваційної діяльності в Україні / М. В. Гусятинський, М. М. Ігнатенко // Економіка АПК. — 2012. — № 9. — С. 89–94.
4. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» № 143-V від 14.09.2006 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>.
5. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. — Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. — 608 с.
6. Микитюк П. П. Інноваційна діяльність : [навч. посіб.] / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів. — К. : Центр учбової літератури. — 2009. — 392 с.
7. Наука та інновації. Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2014 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
8. Петрина З. М. Базові умови створення інноваційної моделі розвитку економіки України / Петрина З. М. // Економіка України. — 2006. — № 8. — С. 35–40.
9. Портер М. Е. Конкурентная стратегия: методика анализа отраслей и конкурентов / М. Е. Портер : пер. с англ. И. Минервина. — 2-е изд. — М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. — 452 с.
10. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2014 рік (аналітична довідка) [Електронний ресурс] // Український інститут науково-технічної і економічної інформації. — 2015. — Режим доступу: http://old.dk-nii.gov.ua/?q=system/files/sites/default/files/images/_%D0%B7%D0%B0_2013_%D1%81%D0%BE%D0%BA%D1%80_%D0%BE%D0%BA%2B.pdf.
11. Шумпетер Й. Теория экономического развития : [учеб. пособие] [Электронный ресурс] / Й. Шумпетер. — М. : Директ-Медиа, 2007. — Режим доступа: <http://financepro.ru/economy/10158-shumpeterjj.a-teorija-jekonom-razvitija.html>.

Т. ПОЛЯНЧИЧ

Lviv

І. ФЕДИШИН

Ternopil

Я. ПИЛИП'ЮК

Lviv

TRANSFER OF TECHNOLOGY AS A METHOD OF COMPETITIVENESS INCREASE OF DOMESTIC ENTERPRISES

The current state of the financial support of innovation activity in Ukraine is analyzed. Transfer of technology is considered as an important part of the innovation process. The effect of innovation on the competitiveness of domestic enterprises is investigated. Diagnostics of dynamics of quantity of purchased new tech-

nologies and transferred technology by industrial enterprises in Ukraine and abroad is made. Also analysis of total expenditure for directions of innovative activity is implemented. Ways of improving the efficiency of financial support of innovative development are offered.

Key words: innovation, innovative development, competitiveness, transfer of technology, financial support.

Т. М. ПОЛЯНИЧ

г. Львов

И. Б. ФЕДИШИН

г. Тернополь

Я. В. ПИЛИПЮК

г. Львов

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГИЙ КАК МЕТОД ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье проведен анализ современного состояния финансового обеспечения инновационной деятельности в Украине. Рассмотрено трансфер технологий как важную составляющую инновационного процесса. Исследовано влияние инноваций на уровень конкурентоспособности отечественных предприятий. Проведена диагностика динамики количества приобретенных новых технологий и переданных технологий промышленными предприятиями в Украине и за ее пределы технологий, а также анализ общего объема расходов по направлениям инновационной деятельности. Предложены пути повышения эффективности финансового обеспечения инновационного развития.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационное развитие, конкурентоспособность, трансфер технологий, финансовое обеспечение.

Стаття надійшла до редколегії 2.11.2015

УДК [621: 658.71] (043.3)

О. І. ПУШКАР, Ю. Л. КУРБАТОВА

м. Харків

7518618@mail.ru

УПРАВЛІННЯ ВІДНОСИНАМИ ПІДПРИЄМСТВ У ЛАНЦЮГАХ ПОСТАВОК НА ЗАСАДАХ ЦІННІСНОГО ПІДХОДУ

У статті обґрунтовані методичні рекомендації щодо управління міжфірмовими відносинами в ланцюгах поставок на засадах ціннісного підходу на прикладі галузі енергетичного машинобудування. Запропоновані концептуальні положення щодо управління відносинами партнерів в ланцюгах поставок, ключова ідея яких полягає у виділенні трьох складових процесу управління: формування інтегрованої групи, розробка елементів системи управління міжфірмовими відносинами та розвиток партнерських відносин. Розвинуті методичні рекомендації щодо формування та розвитку відносин в інтегрованій групі та оцінювання їх цінності. Удосконалено методичне забезпечення щодо формування елементів системи управління відносинами партнерів при виконанні складних проектів.

Ключові слова: міжфірмові відносини, ланцюг поставок, оцінювання цінності, енергетичне машинобудування, інтегрована група, елементи системи управління.

Сучасна економіка характеризується створенням і використанням надскладних технічних систем, в яких кожний елемент є окремою складною системою. В багатьох галузях господарського комплексу, таких як енергетичне машинобудування, передбачено виготовлення комплектного виробу, що вимагає залучення багатьох виконавців з різни-

ми компетенціями. Тому виникає необхідність кооперативної взаємодії партнерів у ланцюгах поставок, що пов'язано із створенням складних систем в управлінні.

В цьому контексті в сучасні науки приходить використання поняття ціннісного підходу. На нашу думку, потребують додаткового обґрунтування концептуальні положення